

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 37 11 september 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Het komt in het maatschappelijk verkeer, vooral in ons land, nogal eens voor dat gevraagd wordt naar onze levensovertuiging.

Lange tijd heb ik, gedachteloos, op formuleren de vraag over de godsdienst beantwoord met „geen” en op de mondelinge vraag: „Wat ben jij?” vrij onverschillig gereageerd met „Ik ben niets!”

Op den duur begon het laatste antwoord mij steeds minder te bevredigen. Het was me te negatief.

Het feit dat ik geen *godsdienstige* overtuiging had betekende geenszins dat het mij aan waarde-besef ontbrak; een waarde-besef dat voor mijn houding tot mijn mede-mens en voor mijn handelen bepalend was.

Ons mens-zijn wordt immers gekenmerkt door het vermogen van de mens waarden te onderkennen. Ons *medemens* zijn wordt bepaald door de mate waarin ons waardebesef tot ontwikkeling is gekomen. Ieder mens heeft bewust of onbewust behoefte aan een zekere toetsing van zijn houding en zijn handelen aan bepaalde „waarden”. Om dat te kunnen zal hij zich die „waarden” bewust moeten worden.

Voor de belijders van een godsdienst lijkt dat geen probleem. In de „bijbel” zijn immers de onvergankelijke, vaststaande waarden vastgelegd en kunnen als toetsingsnormen voor het handelen worden gebruikt.

Voor de niet-godsdienstige mens is het een minder eenvoudig probleem en lang heb ik hiermede dan ook moeite gehad.

De grote betekenis van het Humanistisch Verbond voor mij, is dat het de mogelijkheid biedt in voortdurende dialoog met anderen te werken aan het mij bewust doen zijn dat er „waarden” bij mijn houding en handelen in het geding zijn. Wat daarbij de meeste bevrediging schenkt is

dat *niet* gestreefd wordt naar het elkaar aanpraten of opdringen van nauwkeurig omschreven onvergankelijke waardepatronen maar naar het voortdurend appelleren aan het waarde-oordeel waartoe wij als mens, op grond van ons *mens* zijn in *persoonlijke* verantwoordelijkheid voor onze medemens, in alle sociale verbanden waarin we verkeren, geroepen zijn.

Er is nog een tweede motief dat mij er toe gebracht heeft mij bij het H.V. aan te sluiten nl. de noodzaak voor de buiten-kerkelijken het recht te veroveren hun eigen leven te leven; op hun eigen wijze te worden bijgestaan bij persoonlijke en maatschappelijke moeilijkheden en voor anderen om die bijstand op deze wijze te verlenen, op basis van *gelijkwaardigheid* met de godsdienstige groeperingen.

Zeker, veel is er sinds de oprichting van het H.V. in deze ten goede gewijzigd. Maar nog altijd is het in Nederland niet algemeen aanvaard dat de humanistische levensovertuiging als *gelijkwaardig* (wat iets anders is als gelijksoortig) aan de godsdienstige overtuiging moet worden gezien. Het verheugt mij als buitenkerkelijke door mijn lidmaatschap van het H.V. en een aantal neven-organisaties, mijn bescheiden bijdrage in de strijd om erkenning van die gelijkwaardigheid te kunnen leveren.

personalia

L. P. G. Nelemans.

Oud 59 jaar.

Secretaris N.V.V.

Lid Sociaal Economische Raad.

Voorzitter Landelijke Federatie Ankerclubhuis-werk.

Lid Raad van Advies H.V.

Pappa, waarom gaan wij niet naar de kerk?

„Pappa, waarom gaan wij niet naar de kerk?”
Het was een vraag, die mijn vierjarig dochtertje mij stelde.

De meeste ouders kennen die vraagperiode wel van hun kinderen, als ze zo omstreeks vier jaar zijn. Ze reageren op de gedragingen in hun omgeving en dan wellen de „waaroms” bij hen op. Mijn dochtertje had opgemerkt, dat de buurmeisjes 's zondags met hun ouders naar de kerk gingen en dat was blijkbaar aanleiding tot de vraag: „Waarom gaan zij naar de kerk en wij niet?”

Kleine kinderen schijnen een gave te hebben dergelijke vragen op ons, ouders, af te vuren op een moment, dat we er het minst op bedacht zijn. Ze komen er mee als 't ware tussen de bedrijven door en verwachten een prompt antwoord. Dat antwoord komt dan ook meestal wel, ook tussen de bedrijven door en zonder dat we er veel over nagedacht hebben: „Nou, die mensen behoren tot een kerk en wij niet”, of iets in die trant.

Het is een antwoord, dat aan de buitenkant blijft en niet bijster veel duidelijk maakt. Maar de kleine vragensteller schijnt er meestal wel mee tevreden te zijn en gaat zijn gang weer.

Met kinderen van zo'n vier, vijf jaren gaat dat nog lekker gemakkelijk. We behoeven er nog niet, wat je noemt, even goed voor te gaan zitten en de achtergronden uit de doeken te doen. Ons vlotweg gegeven antwoord is voor ons zelf achteraf misschien een probleem, dat verdere vragen oproept; voor hen is het dat nog niet.

Dat wordt pas anders, als de kinderen ouder zijn, zo aan het eind van de lagere-school-leeftijd en daarna. Dan krijgt zo'n vraag meteen een heel vervolg:

„Waarom behoren onze burens tot een kerk en wij niet?”

„Waarom geloven de burens in God?”

„Wat betekent dat: geloven in God?”

„Waarom zijn de burens protestant, of katholiek?”

„Waarom zijn wij humanist?”

„Wat is dat: protestant, katholiek of humanist zijn?”

En ja, wat doen we dan met dergelijke vragen? We beginnen er mee uiteen te zetten, dat de mensen er verschillende opvattingen, verschillende overtuigingen op na houden. Dat sommige mensen in God geloven en hun godsdienst in een kerk belijden, en dat anderen, zoals wij zelf, niet in God geloven, geen kerk hebben, maar er wel een levensovertuiging op na houden, die we humanisme noemen. En misschien brengen we het dan verder nog op als humanisten iets van onze eigen overtuiging te vertellen. Dat we weten, dat we als mensen verschillende dingen kunnen doen, steeds kunnen kiezen: dat we aardig en onaardig kunnen zijn, eerlijk en oneerlijk, dat we rekening kunnen houden met anderen maar ook alleen aan ons zelf kunnen denken en louter op ons eigen voordeel uit kunnen zijn. En dat we als humanisten menen, dat het aardig en eerlijk zijn en het rekening houden met anderen de beste keuze is. Als we het goed doen, verluchten we het een en ander dan nog met wat voorbeelden.

Dat alles is dan nog wel niet zo heel veel, maar het is tenminste iets, wat onze eigen opvatting aangaat.

Maar wat kunnen we als humanisten, als niet-gelovigen nu vertellen van de geloofsopvattingen van anderen? Hoe kunnen we duidelijk maken, waarom sommige mensen in God geloven en wat dat precies inhoudt? Dat is een nog veel moeilijker zaak. Het is zoiets als uitleggen, waarom anderen een schilderij mooi vinden, waarin we zelf niets zien.

We zouden onze kinderen misschien de gelegenheid kunnen geven eens met de burens mee een kerkdienst bij te wonen. Ik zou daar geen bezwaar tegen hebben, zeker niet als het kind er zelf om vraagt. Maar zou het veel duidelijk maken? Het zou het kind een indruk kunnen geven van de sfeer en de entourage van zo'n kerkdienst, maar zou het doen begrijpen, waarom de burens in God geloven en wat het geloof en de kerk voor hen in hun leven betekent? Ik betwijfel het. Bovendien zou het nog maar één kerk zijn.

Nee, een betere methode lijkt het mij aan te sturen op een zo goed mogelijke coëducatie, het samen laten opgroeien van kinderen uit gezinnen met verschillende overtuigingen. Om die reden ben ik dan ook voorstander van openbaar onderwijs, in elk geval van scholen, waar kinderen met verschillende levensbeschouwelijke achter-

Kalender 1968

De kalender 1968 van het
Humanistisch Verbond
is verschenen.

Deze is wederom in
2-kleurendruk uitgevoerd.

De prijs is

f 3,25

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door
storting of overschrijving van f 3,25 op post-
rekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Ver-
bond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1968.

gronden elkaar ontmoeten. Zij kunnen dan door de omgang met hun klasgenoten met de verschillende levensovertuigingen in aanraking komen en, wat belangrijker is, zij kunnen er iets van beleven op hun eigen niveau en in de praktijk van alle dag. Mij dunkt, dat als een goede kans bestaat de kinderen werkelijk iets te laten aanvoelen van de verschillen in levensbeschouwelijke opvattingen in onze samenleving, die kans het grootst is in het onderling contact van kinderen van dezelfde leeftijd.

In christelijke kringen wordt dit helaas vaak nog niet op dezelfde wijze gezien en houdt men nog veelal vast aan schoolopvoeding in eigen specifiek christelijke kring. Ik vind dat jammer en in de grond toch ook altijd niet erg begrijpelijk. Ook in die kringen loopt men, dacht ik, toch tegen soortgelijke problemen aan.

Een vraag is natuurlijk: biedt de school veel gelegenheid voor een gesprek over levensbeschouwelijke vragen? Niet altijd. Maar het kan wel. Een bij uitstek geschikte gelegenheid daarvoor is het humanistisch vormingsonderwijs. Het is immers juist een van de functies van dit vormingsonderwijs, dat de kinderen in de meest ruime zin van de belangrijke geestesstromingen, die er zijn en zijn geweest, kunnen kennis nemen. En als ik zeg: kennis nemen, dan bedoel ik niet, dat het er daarbij om gaat de kinderen leerstof te verschaffen. Het vormingsonderwijs is in de eerste plaats gericht op de praktijk van het leven en op het door gesprek en gedachtenwisseling betrokken worden bij de vragen van die praktijk. Daar komt ook kennis bij te pas natuurlijk, maar niet als abstracte leerstof. De kennis, de stof komt als 't ware vanzelf, automatisch in het gesprek tevoorschijn, in het verband met datgene, wat in de praktijk ter sprake komt. Zo goed als een gesprek over - zeg maar - de Tour de France iets aan kennis kan opleveren over doping, over de redenen, waarom men daarvan gebruik maakt en de gevaren ervan, zo kan een gesprek over b.v. egoïsme of naastenliefde iets naar voren brengen van de levensbeschouwelijke achtergrond van onze opvattingen, van de bijbel, van Christus, van de grote geesten van onze tijd en het verleden enz. Ik meen, dat als de kinderen op deze manier kennis kunnen maken met de verschillen in geloofsopvatting en levensovertuiging in onze samenleving, zij inderdaad de kans hebben van het waarom en wezen daarvan iets te leren aanvoelen. En niet alleen dat. Doordat het vormingsonderwijs niet de bedoeling heeft de kinderen leerstof voor te schotelen, maar hen

Weer op zondag

M.i.v. 1 oktober kunt u elke zondag van 9.45-10.00 uur (Hilversum I) luisteren naar de radio-uitzending van het Humanistisch Verbond.

aan het discussiëren, aan het denken te zetten, wordt de vraag van het waarom van de levensbeschouwelijke verschillen ook niet voor hen beantwoord, maar worden zij op weg gezet om zelf het waarom te ontdekken en aan de hand daarvan zelf hun keuze, hun eigen standpunt te bepalen.

„Pappa, waarom gaan wij niet naar de kerk?“ Door deze vraag van mijn dochtertje ben ik op het thema gebracht van het waarom van de levensbeschouwelijke verschillen in onze samenleving. Dat is geen onbelangrijke vraag, zeker niet, maar het is natuurlijk niet de enige vraag, die ons bezig houdt. Het gaat uiteraard ook niet alleen om het vaststellen van verschillen, maar zeker niet minder om het constateren, het vinden van overeenstemming. Het moge duidelijk zijn, dat ook het humanistisch vormingsonderwijs niet alleen gericht is op gedachtenwisseling over levensbeschouwelijke verschillen, maar gedachtenwisseling over levensvragen in de meest ruime zin, of beter nog: op het zelfstandig ontwikkelen van gedachten daarover. En daarbij zullen de kinderen, dacht ik, tot de ervaring kunnen komen, dat er met alle verschil in levensbeschouwelijke achtergrond ook een heel stuk gemeenschappelijk worstelen met dezelfde vragen en een heel stuk gelijkgerichtheid bij het zoeken naar een antwoord daarop bestaat.

Daarom vind ik dat vormingsonderwijs, waarvoor het Humanistisch Verbond zich zo inzet en dat straks, als de Mammoetwet in werking komt, een officiële plaats kan krijgen, een belangrijke zaak. Belangrijk voor de kinderen van buitenkerkelijke ouders, maar, naar ik hoop, ook voor vele kinderen uit wél kerkelijk gebonden gezinnen. Het biedt de kinderen een gelegenheid zich op het terrein van de levensvragen een eigen weg te zoeken, het biedt hen ook in hun gezamenlijk zoeken een weg naar onderling begrip en verdraagzaamheid.

A. WARBURG

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 40 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

„Aanpassing aan de werkelijkheid”.

Een onopvallend berichtje in de krant vertelt ons dat de geestelijke verzorging van de militairen vanwege het Humanistisch Verbond gelijk gesteld is aan die van de kerkgenootschappen. Vermoedelijk zullen weinig mensen bij het lezen van dat bericht rechtop zijn gaan zitten, behalve dan natuurlijk de mensen die op de een of andere manier met die verzorging iets te maken hebben, en die wisten het trouwens al.

En toch is het belangrijk genoeg om er enige aandacht aan te besteden. Al was het alleen maar omdat daarmee weer eens het bewijs is geleverd, dat zaken, die geweldig veel stof doen opwaaien na enige tijd zo gewoon zijn geworden, dat niemand er meer van opkijkt.

Het omgekeerde is ook het geval. In onze samenleving bestaan allerlei gebruiken, gewoonten, regels, maatregelen, die niet meer zo vanzelfsprekend zijn. Die niet meer passen op de situatie, zoals die zich voortdurend ontwikkelt. Een zekere traagheid en vrees, om wat ogenschijnlijk altijd goed is gegaan en zo vertrouwd is, te veranderen, speelt daarbij, naast andere factoren, een rol. En dat geeft botsingen, zoals we die bijvoorbeeld tussen generaties zien, wat heel gezond is, omdat men daardoor gedwongen wordt, tenminste als men de dingen een beetje serieus bekijkt, zich van eigen doen en laten rekenschap te geven.

De godsdienstige verzorging in het leger is al jaren geleden door de humanisten en ook door anderen nogal kritisch bekeken. Niet alleen voor wat de inhoud betreft, maar ook door het in het oog springende feit, dat als een jongeman zijn dienstplicht ging vervullen en de kazerne binnenstapte, hij te maken kreeg met of een veldprediker of een aalmoezenier. Meer was er niet. De rest was niets en voor hen was er dan ook niets. En dat ook nog in een tijd waarin steeds meer mensen ongodsdienstig zijn en geen enkele behoefte blijken te hebben aan godsdienstige verzorging. Voor die voortdurend groter wordende groep bestond in het militaire apparaat geen gelegenheid tot geestelijke steun buiten de kerk om.

Aan die zotte situatie, aan die achterstelling van een groeiend deel van de Nederlandse bevolking is, op beperkte schaal, een einde gekomen, toen in 1964 aan enkele raadslieden van het Humanistisch Verbond toegang tot de kazerne werd verleend. Het heeft jaren geduurd eer het zover was, er is hevig over gevochten, ook in het parlement. Maar tenslotte won de overtuiging veld, dat die humanisten de kans moesten krijgen te bewijzen dat hun werk inderdaad in een behoefte voorzag, zoals ze dat daarvoor ook al in arbeiderskampen en gevangenissen hadden gedaan. De toenmalige minister van defensie zag er eerst geen been in openlijk te verklaren dat hij van de noodzaak niet overtuigd was. Hij had op

eigen houtje een onderzoek ingesteld en aan 4 militairen hun mening gevraagd en die waren met de bestaande toestand best tevreden. De humanisten werden uitgedaagd het tegendeel te bewijzen en dat hebben ze dan ook met een wat uitgebreider enquête gedaan, die tussen haakjes een heleboel geld kostte.

De uitslag was van dien aard, dat de minister moest erkennen dat hij bakzeil moest halen, hetgeen hem sierde. Eind 1964 was het zover, dat naast de veldprediker en de aalmoezenier ook 4 raadslieden van humanistische huize van tijd tot tijd in de kazerne verschenen. Er bleef wel een uitzonderingstoestand in die zin, dat de dienstplichtige die humanistische verzorging wenste een briefje van zijn ouders moest meebrengen, als hij minderjarig was en dat zijn de meesten. En zo'n briefje hadden de anderen niet nodig.

Ondanks dat bezwaar is men aan het werk gegaan en op het ogenblik is er eigenlijk niet zo veel meer discussie over de vraag, of die humanistische verzorging, die in wezen veel meer vorming is, er wel of niet bij hoort. Per 1 september is de bepaling van het speciale briefje voor de onkerkelijken ook afgeschaft, want nu kan iedere dienstplichtige van te voren al opgeven voor welke verzorging hij kiest. En als hij wil kan hij altijd nog veranderen. Het geldt nu voor iedereen.

Zijn we nu tevreden? Neen, zolang er nog maar zo weinig raadslieden zijn bepaald niet, al is het aantal van 4 inmiddels enigszins vergroot. Maar het is nog onvoldoende om in elke legerplaats groepen te vormen, die met de humanistische raadsman kunnen praten.

En als u dan wilt weten, hoe sommigen die het zelf hebben meegemaakt er over denken en wat van dit alles de bedoeling is, moet u a.s. maandagavond om half elf op Nederland I uw tv nog even laten aanstaan. Dat moeten vooral de mensen doen waarvan de zoon in dienst is of moet en natuurlijk ook die zoon zelf.

TH. W. POLET

geruisch

De wind is een ding

en de bladeren zijn een ander.

Ze ruischen onderling

al lang samen met elkander.

Ik sta daarbij en luister mij niet moe.

Soms schijnt me alles vaag, soms alles klaar.

En als ik even mijn hoed af doe,

is muziek een beweging door het haar.

Pierre Kemp

Uit: Dichters van deze tijd

uitzendingen van het humanistisch verbond

vrijdag 15 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II)

maandag 18 september 19.40 uur: I. v. d. Willik: „Is dat nu werkelijk nodig?” (Hilv. I)

vrijdag 22 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II)

maandag 25 september 19.40 uur: M. G. Rood: „Een humanistische visie op het gezag” (Hilv. I)

vrijdag 29 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II)